

ZORA

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Homerove odiseje tretji spev. Poetičen kalejdoskop. — Odlomki iz ženskega dnevnika. — O malem šmarnu. — O Stanku Vrazu. — Svarabhakti. — Spomini na Benetke. — Listnica. —

Homerove odiseje tretji spev.

Prevel V. K.

(Konec.)

974 **O**ni so gornje pečeno mesó posneli ze ražnjev
Ter se k obédu usedli; i prišli može so slavíti,
Ki so natakali vino po žmuljih zláta bliščečih.
A ko pijače so brž i jedí poželenje ugnali,
Tedaj povzame besedo Gerenijan viteški Nestor:
Moji sinovi, aló! Telémahu lepe konjiče
492 Brž uprezíte pred voz, da se potovanje izvrši.
Tako je d'jal, oní pa so čuli in slúšali radi.
Jadrno vpregli so v voz konjiče brze grivate.
Na-nj pa skrbnica je dela i kruha i vina obilo,
Déla jedíl, katerih uživajo blázeni kralji.
Na-nj pak Télemah stopi na krasno sedalo dvovrstno;
Štrit pa Nestora sin, Pejzistrat, vodja možakov,
Stopi na sedež ob enem i vajeta prime z rokami.
Šikne ju, da bi pognál ju, in nista nerada dirjála,
V ravno poljé, zapustivši Piljanov grad brdovíti.
490 Ves dan drgata jarem o vratih netrudna konjiča.
I zatonilo je solnce, zmračila povsodi se pota.
Zdaj dospeta v Fere do hiše Diókleja kralja,
Ki je rodil ga Orsíloh, Alféja sin veličastni.
Ondi sta noč prespala, Dióklej pak je gostíl ju.
A ko je jútranja zora zablislila z rožnimi prsti,
Vpregla sta konje, pa hitro na pisani voz postopila,
In iz prédvora krénila in iz lope visoke.

Šikne, da konja pognál bi, in nista nerada dirjala.
Prišla na polje pšenično sta zdaj, i dovršena bila
Onda je pot; takó sta potírala brže konjiče.
I zatonilo je solnce, zmračíla povsodi se pota.

Poetičen kalejdoskop.

J. Cimperman.

II.

Ko zgodovino prebiram slovenske predrage dežele,
Žalost mi tare srcé, polnijo sólze očí,
Skoraj da listov mi vsak pričuje o vednem tlačanstvu,
Ki ga je trpel naš ród, kar nam je znano, da je.
Čudna usóda Slovenom, na veke so menda prokleti,
Vedno je tujec gospod, vedno smo sužnjiki mi!
Ali še večja je krivda sinóv v domovini rojènih,
Geslo je njim le razpòr, njega nasledek slabóš.
Bratje predragi! ko mogla bi moja vas prošnja ganíti,
Ter izpoználi bi vi svojo visóko dolžnóš:
Več bi ne čulo pri nas prepírov se škodonoséčih,
Brate objela bi vse zlate jedinosti véz.
Dvígnil bi k víšku se ród, temóta bi dušna minila,
Daleč po svetu o nás čul bi pohvale se glás.
Združimo torej se vsi, v zavézo roké si podajmo,
Da izobrazimo ród, bodi nam nálog presvét.
Čas neprestano hiti, človeško živenje je kratko,
Dakle porabimo dan v svojega srečo rodú.

III.

Često zavijem korák na tiho domače grobišče,
Križ se pri križu blesti, marmelj, železo, vse vprék:
Tukaj leži bogatin, nečuten v živótu kot angelj,
Ki na ponósní mu grób joče kamnene solzé;
Ondi počíva prosják, od glada umrl je na cesti,
Ipak sedaj sta obá jedne minljivosti róp.
Mnoga po gróbih lepóta, ponižna a tudi preširna,
Mnogo preblagih tam sre, mnogo lokávihi trohni.
Bláznik tú pókoj dobil razburjeni duši je svoji,
Misliť visócih modrák našel je tú svoj mejnik.
Mirno mi spavajte vsi! Izbrisani vaši prestopki
Upam, so; platil krepost itak je večni sodnik.
Skoro zaviden sem vam: mirú ste vže palmo doségli,
Méni še bojní vihár vedno na úho bučí.

Odlomki iz ženskega dnevnika.

P. D. - Pajkova.

(Dalje.)

Bodi še takó težaven, bodi še takó brez konca in kraja dolg dan, vselej vendar proti njega koncu se oglasi mili večerni zvon. In našemu življenju ne godi-le se mnogokrat baš enako? Viharna in obupa polna je dostikrat življenja pomlad, a miren, kakikrat celo srečen življenja daljni tek.

Čudna misel, čudna nada, koja se mi je danas v prsih oglasila in koja, ne tajim, me je zazibala v sladke, da-si tudi morebiti varljive sanje gledé moje bodočnosti. Zakaj ne bi smela tudi jaz napajati si mlado dušo z upi in si tako z njimi nekoliko razvedrevati svoje mladostno, temnimi oblaki nezgod krito nebo? Iluzije, domišljavanja, kako to, da baš dnes ste se jele na mojem nebu prikazovati? — Iluzije, domišljavanja, čemú ta vzdihljaj? Mora-li vse, kar jaz o svojej bodočnosti naslikujem sebi v tešilo, biti iluzija? In ko bi tudi tako bilo, kaj pa zato? One mi vlivajo začasni mir v otožno srce, in to tudi nekaj veljá. Zato se mojemu ukusu vidi popolnoma opravičen izrek Viktorja Huga, ki o tem govore pravi: „po njih izgubah — po izgubah iluzij — življenje izgubiva svojo veljavnost, in brez njih več ne bi vredno bilo dalje živeti.“ In res, niso li iluzije, domišljije, skoraj tako potrebne malo veselemu našemu življenju, kakor zrak, koji dihamo? Nij-li stokrat pametneje in zdraveje, domišljijam v oblast se podajati, nego obupu v naročje? slutiti neko daljno srečo, nego omagovati pod tego nadlegujočega nas gorjá?

Kar se enemu vidi neumnost, drugemu oholost, tretjemu človeška slabost, domišljevatí si oddaljeno srečo, vidi se meni dar božje previdnosti, poklonjen človeštvu, da lože nosi breme svoje osode. Iluzije jetniku olajšujejo težke verige sužnjosti; iluzije dajejo tudi najnesrečnejšemu človeku nekojo notranjo zadovoljnost, katera mu zopet pogladi zgrbančeno čelo in mu v dušo novo moč vlije k daljnjej borbi življenja. Uže vsled njih samih vsaki izmej nas čuti neko radost in nekaj srečnih trenutkov! Kako lepo n. p. je prezirati lastne napake, in sebe misliti, bodi-si tudi eno samo uro, kot popolno bitje! Nij-ga človeka, ki, naj bi bil še takó grd in spačen po životu, ne bi menil, da je lep, in ne bi mislil, da je v drugih vzbudil simpatijo do sebe. In ko bi takó ne bilo, svet bi se prepolnil z obupniki. Recimo kojej devi, da je „lepa“, ali kojemu mladenču, da so njegovi peresni proizvodi „izvrstni“ in da mu obetujejo bodočnost cvetoče slave, verovala bodeta na prvo besedo; ne bode jima treba tega ponavljati. O človek, človek, v ničem nijsi tolik mojster, nego v prevarjenju samega sebe! Vzemimo tedaj svetu domišljije, ali bi potem še bila ljubezen? Bi-li imeli narodi še svojih junakov? In moje življenje, kakovo bi pač ono bilo, ko ne bi neprestano po mladej mojej glavi rojile domišljije? — Pač žalostno! A tako v neizmernej svojej otožnosti uživam mnogo lepih trenutkov, in to takoršnih, da bi jih ne hotela zameniti za marsiktero darovano mi tešilno besedo. Tako n. p. me danas celi dan spremljava misel, da bi vendar utegnil tudi meni še posijati kedaj kakov žarek sreče. Misel ta pak me je celi dan vzdrževala vedro, in danas v noči še gotovo kaj lepega sanjam.

Da ženska lepota in sploh vse, kar je lepega, ima velik upliv na človeka in dela prečudovati utis na njegovo sree, to vem uže zdavna. Sej sama to občutim, kadar naletim na kaj nežnega in lepo vstvarjenega. Kadar srečam kakov obraz ali dušo meni simpatično, srečno se čutim. Tedaj se mi dozdeva, kakor da bi se mi srce v prsih tajalo, in veseli čuti se me polasté.

Osvedočena sem tedaj uže preje bila, da lepota in simpatija vladujete sree; da bi pa moč teh dveh lastnostij bila takó velikanska in zmagovita, da bi ona glavni vir bila največih narodovih veleumov in junakov, tega ne bi si bila nikdar domišljevala. Čitala sem do zdaj prav pogostoma našega Preširna in Boris-Mirana, čitala tudi druge bolj lahke italjanske in nemške pesnike, vse sem z veseljem prebirala, posebno one, v kojih so se glasili milotóžni, veselo-nežni glasovi sree, ljubezni! Ponavljala sem sebi pri delu sedé marsiktero rahlo besedico pesni, in mnogo lepih kitic iz njih se na pamet naučila, vendar pak nijsem nikdar prišla do misli, prevdarjati njih izvir. Pesni so mi dopadale, pesnike pak sem častila in spoštovala, ker so znali takó lepo in mehko govoriti, da mi je njih govorjenje globoko v sree segalo; a dalje se za nje nijsem brigala. Kaj pa danes izvem?

Novo knjigo dobim v dar. Odprem jo, in neki članek vzbuja mojo pozornost, ki je mrgolel imén.

Čitam in čitam; dopada mi. Je-li tedaj res? Ženske in le ženske?

Temu bi bila ženska lepota neusahljivi vir neumrjočih njegovih pesniških proizvodov; onemu bi bila ženska ljubeznivost mečila trdo srce in je pretvarila v svetišče mehkih občutkov; tretjemu bi bila ženska krepost pripomogla k slavi? A vidi se mi resnično, da bi največ lepota, zapeljiva ženska lepota nam bila prebudila plodonosnih veleumov, in vstvarila prvakov, ki so dika, ponos človeštva!

Numa Pompilij, Dante, Torquato-Tasso, Petrarca, Schiller, Goethe, Byron, Silvio Pellico, Metastasio, Michelangelo in še mnogo drugih, ti bi tedaj res bili postali velikani skoz — žene? A tudi pogubilo, tako čitam, se jih mnogo zavoljo njih. Čudna reč, ta lepota!

Tedaj lepota, telesna lepota, ona je, ki razburja in omamlja toliko modrih glav? — Kaj pa je lepota? In koliko časa ona traje? — Nij-li lepota podobna cvetlici, ki se razvije, razevete in ospe? — In ta, pravijo, da vzbuja človeku čuvstev, koja se spremenijo v vročo ljubezen do onega, ki je z njo obdarjen! Je-li to mogoče? In ko lepota izgine, kakov nasledek ima nje ovenenje? Kakó potem z ljubeznijo? Meni se dozdeva, da bi mi blagost ktereга človeka preje vzbudila ljubezen, nego njega lepota. Se vé da zraven blagosti ne bi on smel baš biti kakov — orangutang!

Neprikladno govorjenje! Kaj-li jaz vem o ljubezni, in kakó morem jaz soditi nje virov? Ljubezenskih čuvstev še nijsem do zdaj do nikogar gojila, in meni tudi nij še nihče takovih daroval; edino kar ljubim, je spomin na moje roditelje!

A utegnilo bi se vendar pripetiti, da se bode moje srce družega oklenilo — zakaj pač ne bi? — in takrat bodem iz lastnih izkušenj sodila, katera lepota je močnejša: duševna ali telesna.

Možkih lepót nij sicer mnogo na izbiri; vsaj še do zdaj nisem srečala možkega obraza, ki bi bil posebni blagodejni utis na me storil. Tem bolje

se pa pri možkih najde krepost, pravi neki pisatelj, kojega ime sem pa uže pozabila. Morda je to bolj res.

Lepo je mlademu biti; upi in vedoželjnost so naša hrana. Mlad človek

„Gradove svitle zida si v oblake,

Zelene trate stavi si v puščave,

Povsod vesele lučice prižiga

Mu up golj'fivi, k njim iz stisk mu miga.“

O blažena, blažena mladost!

(Dalje pride)

O malem šmarnu.

Odlomek iz romana „Merjevec.“

J. Bedének.

Zvečer se je Urhova družina okoli velike javorove mize zbrala in večerjela. Kmalu je bilo vse pri kraju. Zdaj prinese mati iz omarice v steni veliko knjigo, ter jo potisne pred Benedikta, ki je k mizi usedel, rekoč: „Ná Benedikt, beri nam kaj iz življenja svetnikov; tako lep in pripraven čas imaš, mi pa tudi. Podelano je, in vrh tega sobota-večer; spodobi se, da bi kaj lepega slišali. O tvojem patronu se kaj lepo bere, baš boš slišal, kako je živel. Beri, beri!“

„Mati, po jutranjem je mali Šmaren in namenil sem se na blejsko jezero“, pravi Benedikt.

„I kaj boš le tamkaj delal; in takov praznik se ne spodobi okoli laziti.“

„Božja pot je, in prav rad bi bil tam! Sej bo imel fuks časa, da me hlapec z njim popelje jutre po zornej maši.“

„No, če pojdeš na božjo pot, le pojdi, nimam nič zoper to. Še dobro je, če človek božje poti obiskuje, in si tako pokoro na onem svetu zmanjšuje. Pa nikari ne pozabi izpovedi tamkaj opraviti; sej vem, da tudi izpovedniki tija pridejo. Kaj ne?“

„Menda že!“ pravi Benedikt. —

Drugo jutro po kosilu stal je ličen voziček z zelenim kocem pregren pred Urhovo hišo. Zaprežen je bil fuks, petletni konj, brzih nog in iskrenega pogleda. Hlapec Primož je bil konjsko opravo na vso moč osnažil, da se je lesketala kakor solnce, in v uzdo je dejal novega škrlata na vsako stran nekaj.

Benedikt pride s površno suknjo iz veže, za njim pa skrbna mati. „No tako le srečno vozita! Bog in sveti križ božji, pa še za me pomoli Benedikt, veš, gori pri materi božji. Nikari ne pozabi, in le dobro se jej priporoči, tamkaj materi božji, da ti ona um in pravo pamet izprosi.“

„Bom že, bom že“, pravi Benedikt, se obrne proti vozu in skoči na-nj.

„Na, Primož, le semkaj k meni sedi, kaj boš spredaj sam tičal, bova po poti ktero vganila, da nama ne bo dolg čas. Če bi bil spredaj, moral bi jaz preveč upiti, ti pa nazaj gledati, ko bi odgovarjal; tako bo pa vse opravljeno, ko bova eden zraven drugega sedela.“

Primož potegne z bičem križ pred fuksom, skoči na voz, pocukne za vajeti in fuks je zbežal po cesti proti Cerkljam in od tod dalje proti Bledu.

Po vsakdanjih besedah oba utihneta, dokler Primož, ki je bil kakih štirindvajsetletni fant, molk z naslednjo opazko pretrga: „Dobro vem, Benedikt, da ne greš na božjo pot gori na Bled. Nekaj družega je, kar te gori vleče, naj že bo kar hoče. No pa sej meni že smeš zaupati, sej me še od takrat poznaš, ko sva krave po pešaških gmajnah pasla, da znam molčati. Majhen si še bil, ko si jel z mano hoditi, a vendar si že takrat marsikako poredno izpeljal. Ali še veš, kako si nekdanj v poženskih njivah krompir kopal in koruzo krehal; oboje sva pekla potem.“

„Da, vem. Mari li meniš, da se ti bojim povedati, zakaj grem na Bled? Neki prijatelj iz Ljubljane mi je pisal, naj gori pridem danes popoldne. Nekaj zelo važnega mi ima povedati. Tudi materi bi bil povedal, pa sej jih poznaš, takoj bi mi bili zopet cele litanije napravili, ko bi bil rekel, da ne grem na božjo pot.“

Skoz Radoljico se popeljeva in smodke si morava prižgati. Ljudje gredo ravno iz cerkve. Le postavi se Primož in fuksa nekoliko pocukaj, da bo bolj ponosno stopal. Tako! Na jezeru še nijsi bil nikdar?“

„Naka, nikoli še ne! Pač bi bil imel iti pred lanskim tja gori služiti, pa so me naš oče vzeli in sem rajši v domačem kraju ostal. Po svetu naj tisti gre, ki mora!“

„No boš že videl, kako je prijazen ta kraj, mislil si boš, da si v nebesih.“
„Ne verjamem. Morebiti boš ti tacih mislij, ki si že kos škričca, a za me so nebesa skleda dobro zabeljenih špehovich žgancov. Jaz sam ne vem, kako ste gosposki ljudje vstvarjeni.“

Tako in enako je filozofiral hlapec Primož, a pripeljala sta se vže v prijazno vas Bled.

„Kar tukaj notri zapelji, Primož; konja spravi in voz, potlej pa notri pojdi in pij na moj račun. Jaz grem proti jezeru gledat po znanih ljudeh. Izgubil se menda tukaj ne boš in hišne numare tudi poznaš; si pa zapazi, kolika je, če hočeš.“

„Bom že, sej ne bo treba“ odreže se Primož.

Benedikt jo mahne po belej gladkej cesti in kmalu prikoraka do Malnarjevega vrta, po katerem so se še zadnji ostanki gospode letošnje sesone sprehajali. Premišljuje, kam, ali na desno ali na levo. Odloči se za desno in jo krene proti Malnarju, kjer se pred hotelom h kamenitej mizi vsede in si naroči „masele“ dolenjca.

Malo je pil, temveč pa po jezeru plavajoče čolnice ogledoval. Srce mu je jelo težko postajati in vže je parkrat vzdihnil. Zakaj le? — Sam ne ve!

V duhu mu je plavala pred očmi bleda njena podoba — podoba milega angelja — pa, sej jej še imena ne ve, ne kako se jej pravi. Kaj bi le dal, ko bi bil sedaj v Ljubljani?

„Kaj si tako otožen, prijatelj?“ reče glas za njegovim hrbtom nekdo in ga lahno po rami potiplje.

Benedikt se strese in ozre. Za njim je stal Selski. — „Ah Karol, težko sem te vže pričakoval! Bog te sprejmi.“

„No, si li pismo prejel? Pa kaj te prašam; sej si tu.“

„Da, da, pravi Benedikt. Materi sem rekel, da grem romat in nič mi nijsio opovirali.“

„Prav si naredil! Natakari, prinesite mi tudi masliček. Sedaj se bom pa tukaj le k tebi usedel, da se kaj pomeniva. Kako pa živiš doma na počitnicah; čisto nič mi ne pišeš? Gotovo se ti dobro godi!“

„O motiš se, močno se motiš, prijatelj! Res mi ničesar ne manjka, ali pa — manjka mi vsega! Nikogar nimam, s kom bi se prijateljski zgovarjati mogel, kakor s teboj. Popolnoma sem osamljen in zapuščen, kakor nikdar! Misli, — ah! te se mi pa vedno vrté okrog bledega in za me brž ko ne izgubljenega, ljubljanskega mojega ideala.“

„Tedaj še vedno na njo misliš?“

„Lepo te prosim, kako pa ne bi? Ko bi mi bilo mogoče srce odkriti, pokazati bi ti hotel, kako ondi le njena podoba v čistej ljubezni kraljuje in živi! Ne morem je pozabiti.“

„Hvala bogu! vendar se nisem zmotil“, pravi Selski poluglasno.

„V čem se nisi zmotil?“

„Povem ti pozneje; zdaj nij še čas! Tudi vzrok, zakaj sem te danes ravno tu sem gori povabil, zveš bolj pozneje. Ako ti je všeč, podajva se tja doli do Petrana in oglejva si nekoliko goste“, pravi Selski.

Večerni žarki zahajajočega solncea zlatili so visoke vrhove, varuhe bleškega jezera, in polagano drug za drugim ugaševali. Na jezeru se je pričelo živahno življenje in gibanje. Brezštevilno čolničev plava in hiti drug mimo drugzega. Marsikak srečen par sanja se v nebesih nad brezdnom globočine, marsikako oko topi se ljubeče v drugem in marsiktera roka stiska drugo nežno ročico.

Na mostu pri Petranu stojita Benedikt in Selski. Poslednji pokliče mimo gredočega domačega hlapca in mu veli čolnič pripraviti.

„Kterega si pa izberete, gospod?“

Selski ogleduje privezane plavače in reče: „Amorja.“

„Sej bode prostor za štiri osebe?“

Bo, gospod, bo!

„Sedaj pa, ljubi Benedikte, tukaj nekoliko potrpi, kmalu se vrnem.“

„Kam pa greš, Karol?“

„Imam še dva, ki se bosta po jezeru z nama vozila.“

„Prav, kmalu pridi!“

Benedikt malomarno v čistega jezera dno gleda, kjer imajo ribice svoj urni ples. Na površju vode plava dvoje drevesnih listov, eden za drugim. Benedikt se zamisli v nju, ter dolgo misli in se globoko zamisli, tako da ne sliši glasu Selskega, ki ga vabi:

„Pojdi!“ Selski ga je moral celó za ramo potipati in mu še enkrat zaklicati:

„Pojdi, Benedikte; čakamo vže na te. Čoln je pripravljen in popeljemo se proti sredi in od tamkaj k otoku.“

Benedikt se obrne in — ostrmi. Nehoté mu začudjenja iz grla uide vzklic „o!“ Več nij mogel spregovoriti; le gledal in strmel je; in zarudel! Pa kaj bi ne? — Sej je stala pred njim, kakova je bila v njegovih mislih, idealna njegova bleda podoba iz „Zvezde“, poleg nje — pa bolj priletna gospa nekoliko očrnelega obraza.

Benedikt prime za klobuk, ter se gospama uljudno pokloni, a danes zdi se sam sebi neokreten! Sladko, kakor rajska devica, se mu bledoličnica nasmehlja in če se Benediktove oči niso zmotile, bila je nekoliko bolj rudeča, nego sicer.

„No kaj bomo čakali? Škoda časa, pojdimo na mokro! Prosim, gospa!“ in Selski poda starej gospi svojo od solncea ogorelo roko ter jo sprovidi k

čolniču. Kaj če Benedikt družega storiti, nego baš tako z gospodično? Nekoliko boječe jej ponudi roko; ono položi smehljajoč nežno ročico v njegov laket. Sladek čut mu prešine život in želi si, na večno z njo tako zedinjen ostati. Pelje jo do čolna, a ne zineta nobeden nobene. Skoči noter in jej pomaga va-nj.

Selski in starikava gospa sedeta na konec, kjer je bilo krmilo; Benedikt s sladkim nad ves svet mu dragim zakladom pa na drugi konec.

Selski pograbi veslo, in čolnič se giblje nad temno globočino.

Benedikt ne ve, kako bi pričel primerno govorjenje. Ah srce mu je polno, tako črez vso mero polno, da revež ne ve, kje in kako bi pričel izpraznovati je.

„Davno vže sem želela“ — prične gospodična in tako Benedikta reši iz nemale zadrege — „videti raj slovenske dežele: gorenjski Bled, in sreča mi je bila toliko mila, da so se mi sedaj davne moje želje izpolnile.“

Benediktu seže vsaka teh polagano in poluglasno izgovorjenih besedij do srca.

„Tedaj ste danes prvič tukaj? Ali Vam dopade tu?“

„O ne morem Vam dopovedati, kako sem srečna, da sem tukaj. V resnici, dežela Kranjska nima lepšega kraja, kot je okolica ta, podoba raja! Zlati moj ljubljeneč! neumrljivi Preširen, prav si imel, ko si o Bledu nekako tako zapel! To je nekaj vzvišenega nam mestjanom, ki smo vedno le med zidovjem, nekaj nadzemskega in srce širečega! — Lejte, kako lahko čolnič po glatkem površju vodenega brezdnna plava!“

„Prava podoba brezskrbnega življenja“, dostavi Benedikt. „In kako mirno je jezero; niti najmanjšega vetrička nij, da bi si nekoliko z valčki poigral.“ —

Od otoka se zasliši zdaj skrivnostni in osodepolni zvonec, ki na sredi cerkvene strehe v lastnem stolpiču visi, in kojega vrv sega v notranjest cerkve. Tja hodijo potezat, vsi ki so obloženi z revami in težavami; vsi, katerim stiska bridkost srce; vsi, katerim se je vžgala srčna boleost od plapolajočega ognja ljubavi. Ti vsi upajo tukaj odlajšanja si prizvoniti.

„Kaj pomeni mili glas zvona o tem času?“ vpraša bleđa gospodična in upre svoje črne oči v Benedikta.

„Zvonec tam visi v cerkvi, in vsak, komur karkoli si bodi na sreč leži, tamkaj po tem zvoncu doseže, ako je namen pravičen in ako med zvonjenjem s pravo pobožnostjo pomoli. Tako vsaj trdi ljudstvo“, dostavi Benedikt in mило pogleda bleđa gospodično.

„Tako?“ pravi z nategnenim glasom ona in zamišljena svoj prejšnji mili pogled obrne na-nj. „Poskusiti hočem tudi jaz svojo srečo!“ —

Med tem čolnič priplava do stopnjic otoka, po katerih se stopa na-nj in k bližnjej cerkvi. Devet in devetdeset jih je. Selski priklene povodnega plavača h količu ter pomaga starej gospi na suho. Benedikt podá zopet gospodični roko in če se zopet nij motil, menil je čutiti, da se je njena roka nekoliko tresla. Vsi četrje pridejo na vrh otoka, in jo zavijejo proti farovžu.

(Konec pride.)

O Stanku Vrazu.

Spisal And. Fr. Fekonja.

(Dalje.)

D. „Povjestice.“ Zanimiva je v njih (poetiška) povest: „Babji klanjec“ (l. 1839), posvečena dr.-ju Fr. Miklošiču, „Slovencu Radomierčaninu“, v kateri pesni se slavi junaštvo štajerskih Slovencev, koje so v nekem dolu, pozneje „Babji klanjec“ nazvanem, divje Magjare potolkle.

E. „Komari i obadovi“ so satire i epigrami, z večine na ondašnje pisatelje. Vendar pak so daljši komadi v njih, ki so v povestnično opravo odeti, da si tudi satirični. Tak je eden iz slovenske povestnice vzet: „Postanek Tiharja“. Tiharski fantje ulovijo nekada nekega celjskega grofa po noči pri vasovanju. Grof se grozi in roti, pa zastonj; fanti se ne dadó pomiriti, nego mu pravijo:

Aj grof negrof, jedan djavô;	U vodu s tobom, tako vjere!
Ovdje vlada naše pravo:	Od slovenskog da s' opere
Prodj se naših ti neviest'.	Roda tvoja švabska čest.
Na čast tebi novci tvoji,	Je li tebi za kotrige
Koe stekoše naši znoji . . .	Dražja mlaka il taljige? . .
Tako kaže bar poviest.	Tako kaže bar poviest.

Grofu ne ostane drugega, nego da po želji fantov Tiharčane požlahtni:

„Podielit' im mora *gratis*
„*Diploma nobilitatis.*“

Od tega časa imajo (bi imeli Ur.) Tiharčani pravico, v Gradec svojega posebnega poslanca pošiljati. Pesnik na koncu dostavlja:

„Da (=ko) je enak dobrostiva
Svakog grofa bila čest,
Mi bi bili po toj sriči (=sreči)
Svi Slovenci već plemići,
Tako kaže bar poviest.“

F. „Ose“, politično-satirične pesni proti Magjarom in Magjaronom. V teh je St. Vr. mojstra se pokazal.

Prevodi so pri Vrazu iz raznih jezikov: Vodnikova „Ilirija oživljena“ iz slovenskega; nekogi kosi „Kraljedvorskega rokopisa“ in od J. Erbena („Blago“) iz českega; od Homjakova, Jazykova, Lermontova, Puškina, Venetianova in Žukovskega iz ruskega; od Mickiewicza in Magnuszewicza iz poljskega; od Byrona („Suženj šiljonski“, „Parizina“), od Cowleya, Goldsmitha, Herricka, Hume-a, Th. Moore-a in drugih iz angleškega; od Orossia in Maffei-a iz italijanskega.

Toliko v pregled Vrazovih pesniških proizvodoy!

V.

Zdaj pak pogledimo nekoliko globlje v najkrasneje Vrazovo delo, v „Djulabije“. Okusimo nekoliko teh „jabolk“, da se barem nekoliko seznamimo z njih duhom. Pri tem pa nam bodi vodnik Iv. Zahar, ki je posebno razpravo o njih napisal. Ktere teh „jabolk“ je on utrgal izmed drugih, one i mi čemo poblize ogledati.

„Pred vsem“, tako piše Zahar (v hrvaščini), „treba premisliti, da je pri vsem tako nazvanem „ilirskem pokretu ali dviganju“, veliko važnost imela pesen, in to baš pri njega začetku. Pesen je izraževala ideje, pesen dajala gibanju pravilo in cilj, pesen srca tešila in spodbujala. Da pa to pesnikovanje nij vselej čisto in celo zlato bilo, kaže Vraz sam v nekojih vrsticah, v katerih méri na nekoje take pesnike, rekoč:

„Dok nam cvatijaše mir, Tyrthejah*) sto imadosmo;
A sad', gdje buknu rat, svima promuče**) grlo.“

Kdor je v onih časih navdušenja za narod kaj delati menil, pisal je — pesni. Takó sta n. pr. delala Stoos in ban Jelačić in truma drugih.

Možje, ki so se pozneje ali na polju znanosti ali pa javnega narodnega in državnega življenja skazovali, bili so v onem času pesniki, manj ali več od Vil nadahneni, z večine pak pevei *invita Minerva*. Mnoga teh pesnij zdaj nič ne velja več, ali ondaj, ko je pesen vladala, delala je svojo dolžnost in dostikrat z neprimernim vspehom navduševala k delovanju. Sakeinski je ondaj prav imel rekši: „Mi smo narod — pjevajući“, (*tout comme chez nous*, baš kakor pri nas Slovenceih nekdanj. Ur.)

Glavni predmeti tega vseobčega pesnikovanja bili so preteklost in bodočnost naroda. Ta preteklost se je pesnikom v čarobnem lesku svetila; koliko se jim je zdela bolja nego tužna tadanost! Slovanski narod se jim je v preteklosti kazal šče kot — cel, od Sale do Venecije nepretrgan (po mislih J. Kollára)! Z velikim pathosom pripovedovale so se zmage slavjanske nad sovražniki; obnavljalo se nekdanje bogočastje pagansko; po zelenih gajih, po srebrnih jezerih, po temnih oblakih, povsod so se iskali sledovi nekdanjim „slovanskim bogovom“, boginjam in Vilam: zlatoklasa Živa, gromonosni Perun, koji pomaga z oblakov streljati na Slovanom neprijazne narode! S časoma se je nabral ves slovanski Olimp; preteklost je sijala v luči idealiziranja, ter se „pokvarjenim“ potomcem kazala kot zrcalo, v kojem se naj oni ogledavajo in popravijo! S takimi poetiškimi slikami hoteli so pesniki navdušiti prosti narod! Pesen je imela razplamljevati srca k slavnim činom; kajti kje je večja moč in sila, nego baš v srcu, ako ono gori za narodnost, za njega svetosti?

Rodoljubje združevali so ti pesniki z vsako drugo idejo, v čem so prav imeli. Nij se čuditi, da so ljubezen k narodu zvezovali z ljubeznijo do (rodoljubnih) žen ter zedinjevali ljubav in rodoljubje.

V tem tiči glavni značaj Vrazovih „Djulabij.“ Primér tej vrsti poezije je posebno dal Jan Kollár s svojo epično-lirično pesnijo „Slavy Deera“, v ktorej Kollár svoje stališče nasproti obema vrstama ljubeznij v sledečej priliki izrazuje. Demon pride k njemu pa mu pravi, da ga je „domovina“ poslala vprašat, ljubi li on bolj svojo Mino ali pak njo. Z druge strani ga pa isto vpraša bog ljubezni. Do polnoči razmišlja pesnik, kaj bi storil; tedaj pak si srce potegne iz života ter jedno polovico dá domovini, drugo pak — Mini. Takó ima rodoljubje z ljubeznijo vred v vseh mislih, v vseh odnošajih vladati, pravi Kollár. —

Ako pa je ona doba prvega narodnega dviženja bila poetična sploh, bil je Vraz eden najodličnejših pesnikov te vrste. On je skoz in skoz pes-

*) Tyrthej je bil šantav špartauski pesnik, ki je s pesnimi navduševal svoje rojake za boj proti Atencem.

**) je umolkno.

niška duša. Vsako čuvstvo in vsaka strast, vsaka narodova radost in vsaka njegova tožnost dotikala se je njegove lyre, udarjala v njegovo dušo, prevračala se v vzvišene akorde. Najraje obletuje on svoje rodne (slovenske) kraje, katerih prirodno krasoto prepogostoma opeva, ali tudi tožno osodo teh krajin Vraz rad, rekel bi skoro, z nekakovo slastjo opeva.

Sploh pak v Vrazovih pesnih velika melankonija vlada, no čista in magična kot mesečina. Vraz je bil v poeziji „romantik“, ali ne držeč se nijednega glavnega zastopnika romantike. S Heine-jem se toliko sklada, da v obeh čujemo glas bóli, ali razlika je ta, da je Heine bolj svetovno bol opeval, Vraz pak bolj slovansko. Drugega duševnega sorodstva Heine in Vraz nimata, da! v mnogoterem oziru sta si uprav protivna. Heine je frivolen — Vraz zméren in skromen, Heine dela mnogo naopačnostij v življenju, samó ker se mu takó ljubi —, Vraz po Byronovo trpi, mirno in dostojno; Heine je brez načela; njegova duša je kot iz kavčuka: sedaj se razteza v neizmernost, sedaj zopet stiska v ozki kotiček; Heine je nestalen; on ne more v nijednem položanju, v nijednej državi, niti v veri (ali neveri) niti v kojem stanu strpeti, niti realizmu niti idealizmu zvest ostati; Heine sedaj blodi, pretirava, uprav blaznuje, sedaj pak se zopet pokori, ali se brž zopet samemu sebi in svojemu kèsu poroguje. Börne o Heine-ju sodi: „Heine vé, da ničesar se báti, ničesar črtéti, ničesar ljubiti, ničesar spoštovati, nijednega načela imeti — da to so znamenja velikega značaja!“ *) Temu kameleonu nasproti ima Vraz trdna načela o morali, ljubi in spoštuje vernost, iskrenost in vztrajnost, véruje, ljubi in upa. Tudi Vraz zna karati, ali on ne kara tega, kar ima človeštvu sveto biti, nego hvali: pravico, krepost, resnico in možkost. (Sicer pak Heine pri Nemcih nikdar nij veljal za pravega možaka in značaj, kakor se tudi njegova poezija, kdor jej pogleda na dno, s časoma človeku silno ustavlja. Heine — kakor je znano — poviševal se je celó nad Goethe-ja in Schiller-ja, dokler mu je znani Cotta s številkami dokazal, da „Nemci v knjigotržtvu tudi drugim bogovom žrtvujejo, nego Heine-ju.“ Ur.)

Ali ogledajmo si nadalje, kako je bilo Vrazovo stojališče napram romantiki. Pojem romantike se jako različno tolmači. Enim se romantika vidi tó, kar je šega, moda, drugim, da je to, kar je tuje; tretjim je romantično to, kar je v lepoglasne in doneče besede oblečeno; četertim veljá za romantiko duhovito opisovanje prirode, duhovita refleksija itd. Eni menijo, da je doba srednjega véka čas romantike, one vrste pisanja, koje je svoja načela jemalo iz verskih in narodnih spominov in tradicij, kar je španjolskej, italijanskej in francoskej romantiki posebno lastno. Vitežtvo in katolicizem v borbi s surovstjo in paganstvom („Mauri“) — to je nekđaj preobladovalo v španjskej, francoskej, pa tudi angleškej in nemškej književnosti.

V tem slednjem smislu se je barem od l. 1790—1830 jemal pomen romantike kot reakcije proti vedno mogočnejše prevladajočemu verskemu racionalizmu in filozofičnemu nagledovanju državnih in družtvenih razmér.

(Dalje pride.)

*) Ko bi vsi ljudje, ali barem merodajniki, takove pojme o „velikih značajih“ imeli, potem bi države res bile kmalu norišnice in — blaznenci prvi „veliki učenjaki“ človeštva.

Svarabhakti.

Jos. Šuman.

Johannes Schmidt, profesor primerjalnega jezikoznanstva v Gradeu, v knjigi: Zur Geschichte des indogermanischen Vocalismus Weimar I. 1871, II. 1875, zasleduje postave o premembah samoglasnikov v indogermanskih (indoevropskih) jezikih. Prvi del je obravnaval o vplivu nosnikov (n, m) na predstoječe samoglasnike.

Ta del ima veliko imenitnost za slovansko jezikoznanje in jasni nektere različnosti slovanskih jezikov po potu glasiških pravil prav na novo, umevno, prepričalno.

Da izpitni rezultat te imenitne knjige čitatelju na enem primeru pred oči postavim, je n. p. beseda mrak postala iz izvorne oblike *mark tako, da je soglasnik r za seboj in pred naslednjim soglasnikom razvil spremljajoč glas, novi samoglasnik, po indijskih gramatikah za enake slučaje svarabhakti imenovan; na tej stopnji stoji ruski morokù iz *márakù¹⁾ (á zaznamuje glas, ki je na sredi med a in o); na dalje se je beseda *márakù skrčila v ostalih slovanskih narečjih v mrakù, mrak mrok tako, da je na svarabhaktinem mestu obstal samoglasnik, ki je združen iz obeh samoglasnikov, ar: árà: ra.

Enako se razlaga obliška razmera v sorodnih besedah δόρυ rus. drevo in sl. drěvo. Ta prikazen, po kateri naši besedi mrak naproti stoji staronord. mörkvi (tema) skr. marka (mrknjenje), in besedi drěvo litv. derva gr. δόρυ skr. daru taistega pomena . . ., se navadno imenuje μετάθεσις prestavljanje samoglasnikov, prikazen na sebi je obče znana in se nahaja več menj v vsih jezikih, primeri sper-no spre-vi, στόρυ-νομι ἔ-στρο-ται, der-em, drě-ti dra-ti, staronem. slī-m Schleim salī-va, novo je razlaganje te dozdej nerazložene prikazni. To razlaganje se tedaj opira na dva čina: a) na razvitek spremljajočega samoglasnika svarabhakti, in b) na druženje obojih samoglasnikov, ki stojita pred in za r^{om} oziroma pred in za l^{om}.

Svarabhaktini priglas je posebno razvit v ruskem in starobaktričnem, primeri golosù: glasù, gorodù: gradù, volosù: vlasù las, polotno: platno, porogù: pragù, vereteno: vreteno, bereza: brěza itd.; starobaktr. dadareça: skr. dadarça (videl sem), pereta: purta (poln), bareman: bharman (brěme) itd.; pa tudi v grškem latinskem in obče-slovanskem je razvit ta priglas v posameznih slučajih, primeri ῥέγ-ω: reg-o skr. arg-, ἀλέξω (ἀλεξ-σω): ἀλκ-ή arc-e-o, volup-tas: Φέλιπ-ουσι, pàlea iz pale-va r. polo-va sl. plě-va: prus. pel-wa, železo: pr. gelso, korak: krak krača, olovo: lat. alwa, narava: nray, jelen: lit. elnis, žerjav: (pr. gérwe) lat. grus itd.

Svarabhaktini priglas podstavlja Schmidt v obče tudi sanskritnemu r in l^u, kedar ta r l stoji sam pred soglasnikom ali med dvema soglasnikoma (rta, krta) in daje temu priglas po indijskih gramatikah veljavo

$$\frac{a}{4} + \frac{r}{2} + \frac{a}{4}$$

z drugimi besedami tako zvani samoglasniški r (!) ni samoglasnik ampak

¹⁾ ù = ɤ.

soglasnik in spremlja ga v nekoliki meri pridružen samoglasniški delež, ki je zaznamovan v navedeni formuli z $\frac{a}{4}$.

Enako veljavo imata po mislih pisateljevih slovanska glasa r l pred soglasnikom ali med dvema soglasnikoma (rt, krt, č. vlna); zato Schmidt na tanko razločuje pisavo staroslovenskih oslabljenih samoglasnikov i^1) $ù$, ki r l spremljata in preiskuje, kateri samoglasnik je v posameznem slučaju pravilno postavljen in ravno tako, kedaj ima stati $ù$ oziroma i pred r oziroma l^{om} in kedaj za njima. Še več, v zapisavah poljskih oblik czerekew czirekew vierzech in enakih, ki odgovarjajo pisavi cirikùvi virichù v ostromirskem in drugih rusko-cerkvenih rokopisih nahaja pisatelj spremljajoča samoglasnika v enaki rzzmeri zapisana, kakoršno ima zgoraj omenjena formula sanskritskega r^a , namreč

$$\frac{a}{4} + \frac{r}{2} + \frac{a}{4} = i\grave{r}i;$$

tako se tudi dá razjasniti in posrediti razlika, vsled koje ima n. p. litv. virszùs samoglasnik pred r^{om} , odgovarjajoči starosl. virihù v jugoslov. spomenikih pa samoglasnik zadi za r^{om} , če se v misel vzeme, da se je na sredi med njima v teku časovem razvila bila srednja oblika virihù, ki dela prestop glasovnemu redu ir v ri. Ker so staroslovenski izvirniki v tej zadevi različno zapisani, svetuje Schmidt preiskati, do kolika vtegnejo tem teoretičnim tirjatvam izvirniki različnih dob in krajev poslužiti s primernim gradivom, ki se ima na to stran še polnejše izerpiti.

Vsa ta slovanska tvarina se razpravlja od strani 8—201, prvi del 1. obdeluje r l v zvezi z glasnikoma $ù$ i , drugi del 2. razmero med ere in rē, tretji del 3. razmero med oro in ra ruskega in drugih slovanskih jezikov; v četrtem delu 4. je dodano na temelju dozdej znanih in po pisateljevi razpravi na novo omejenih jezikovih postav rodno deblo slovanskih narodov.

Ostali del knjige 201—536 razpravlja svarabhakti in podaljšanje samoglasnikov pred r l + soglasnikom v litvanskem letovskem staropruskem; potem kvalitativen in kvantitativen učinek r l^a na samoglasnike v sanskritu; na dalje svarabhakti in podaljšanje samoglasnikov v latinskem, grškem, irskem, germanskem; konečno premenjave samoglasniških redov v litvanskem; dodan je stvarni imenik in kazalo obdelovanih besed za oba zvezka I. in II.

Ker vtegne slovanski oddelek te imenitne preiskave zanimivati več čitateljev slovenskih, hočem tukaj nekatere poglobitve poteze slovanskega oddelka še nekaj širše priobčiti.

(Dalje pride.)

Spomini na Benetke.

J. Pajk.

VIII.

Bližnje slike nadaljujejo povest o sodelovanju Benetčanov pri križarskih vojnah pod vodstvom doža Dándola. Naj šče ene izmej teh omenim, potem pak popisovanje palače in drugih predmetov nadaljujem.

¹⁾ $i = u$.

Pogodba Benetčanov s križarji bila je tedaj utrjena, in Benetčani so se na vso moč brigali za nje čem točnejše izvršenje. Ali manjkalo jim je šče 34.000 mark zlatá. V tej zadregi predloži Dándolo svojim someščanom, naj bi trdno in ondaj bogato in mogočno mesto Zader v Dalmaciji osvojili kot za kazen, ker so Zadrani beneška posestva nekđaj plenili. Sledeča slika predstavlja vzetje mesta Zadrskega.

S tem plenom obogačeni prepluli so Benetčani in križarji Adrijo ter namestu v Egipet ali na ravnost v sveto deželo pluli proti Peloponezu s skrivnim namenom: plenjenjen medpotoma obogatiti se. Kajti Benetčani nikoli niso bili pobožnega duhá in križarske vojne so uže očito v svoj lastni prid obračali. Sploh nam vsa preteklost in vse javne naprave beneškega mesta glasno svedočijo, da v Benetčanih nij niti sledú bilo krščanske pobožnosti, celó v onih vékih ne, ko je vsa Evropa duhom krščanstva bila navdana. Benetke so vedno bile in ostale hladne v vseh verskih zadevah — prava iznimka nasproti drugim deželam Italije in prava nasprotnost proti uže z davna pobožnej Franciji. Sam gnjusni, trdosrčni egoizem vodil je Benetke od nekđaj takó v njih razmérach k rimskej stolici, kakor pri vsem udeleževanju velikodušnih in veličastnih križarskih vojen, ktere so bile najsijajnejši izraz vzvišenega krščanskega idealizma, ki je nekđaj vso zapadno Evropo vznášal in poviševal. To navdušenje so Benetčani zlorabili v razširjenje svoje državne oblasti in v utešenje svojih sebičnih namenov.

Na potu tedaj od vzetega in uplenjenega Zadra pride v tabor križarski odstavljenega grškega carja Izaka sin, Aleksej, proseč pomoči zoper svojega strijca Alekseja, polastivšega se prestolja v Carigradu. Aleksej je mnogo obetal, več nego bi kedaj izpolniti mogel, samó da mu križarji pomorejo do prestolja. Posebno Benetčanom, kojih zlatoželjnost je poznal, dajal je zlatih obétoy, in ker je združenje iztočne cérkve z zapadno obljubil, pridobil si je tudi druge križarje; kajti to združenje ločenih obéh cérkev tedanje krščanstvo nij manj zanimalo nego osvobodjenje svetih mest od paganske oblasti. Krasna slika *Vicentino-va* kaže, kako lepi mladeneč Aleksej Benetčane, namreč doža Dándola, prosi na pomoč svojemu pregnanemu očetu Izaku.

Vsled tega dogodjaja bil je ves načrt križarskih trum, koje so imele v sveto deželo jadrati in jo osvojiti, premenjen. Geslo je zdaj bilo „Carigrad“! Skoz Carigrad, kjer se ima, ako bode vzet, toliko imenitno delo zedinjenja razkolnikov s pravoslavnimi dopolniti, naj ide pot v svete dežele!

Z navdušenjem je vsa vojska sprejela ta novi črtež, posebno pa Benetčani, ki so bili da-si ne početniki vojne, vendar duša vsega bojevanja; kajti so oni na suhem kakor na mokrem bili najspretnejši vojniki. Tudi je primeroma njih četa bila najjakša, ker je bila iz enakih državljanskih delov sestavljena in pod enojnim vodstvom združena, mej tem ko so ostali oddelki križarjev bili iz raznih krajev in narodnostij in tudi pod raznimi vodjami zbrani in včetjeni. Z Dandolom se nijeden njih pri vsej njih hrabrosti in velikodušnosti nij mogel mériti.

V kratkem času je stala vsa križarska vojska v Aziji Carigradu nasproti utaborjena. To je bil velikanski in veličastveni pogled na biser iztočnega sveta, na carigradsko mesto, koje je bliščalo v vsej svojej sijajnosti pred očmi križarjev! Uže takrat nepregledno, v ogromnih razmerah raztegneno in za morskimi obali vijajoče se mesto bilo je sedež umetnostij in učenostij, bogatstva in svetnega bleska, sredotoče kupčije in razkošnosti, „diamant med

zafiri in smaragdi“. Zemlja in nebo, priroda in človeški um, iztok in zapad, preteklost in sedanost, umetnost in naravska lepota podajale so si tu roké ter vsvarjale zemeljski raj. Ali gospodarji sami tega zaklada bili so popačenci v besede vsakem smislu, pravi „Graeculi“, ne več „Greki“, telesa brez duha in sreća, brez vére do drugih in do samih sebe.

Kolikor je tedaj prizor mestnega krasa križarjem mamil oči, toliko jim je delala brige velikost in ljudnatost Carigrada, ki je ondaj štel 500.000 prebivalcev. In kakó majhna je bila primeroma k temu številu vojska križarska, ki je jedva 30—40.000 vojakov brojila! Res da so to bili sami izbrani vojščaki, z večine plemiči, časti in zmage željni vitezi; tudi je bilo pripomoči od strani Grekov pričakovati, namreč od one njih stranke, koja je Izaku bila zvesta ostala: ali to so bili nezvesti in nezanesljivi ljudje.

Vendar je trdna volja in navdušenost križarska vse premisleke razgnala. Načrt je bil kmalu storjen: prepluti z ladjami bospor, polastiti se Galate in s severozapadne strani napadati in oblegati Carigrad. Vse se je izvršilo po sreči: Galata je bila kmalu osvojena, veriga, koja je carigradsko luko zapirala, pretrgana, severna stran Carigrada s suhega napadana in z beneških visokostolpnih ladij s puščicami tako dolgo obstreljana, da je posadka z obzidja pobegnola v mesto, na kar je stari „slepi“ Dandolo prvi s krepko neustrašeno nogo stopil preko šibkega lesenega mostička na zidovje in svojo četo vodil v notranjost mesta. V kratkem času je bilo 25 mestnih stolpov vzeto, a ko so cele trume Grekov po trgovih in ulicah vrele malej četi Benetčanov nasproti, zanetili so ti velik ogenj, ki se jim je kot mogočen zaveznik pridružil. Med tem je z drugih stranij križarska vojska planola v mesto, in prestolja grabljivec Aleksej, vidé, da je mesto izgubljeno, pobegol je v noči na ladjo in s svojim zlatom ubežal. Prejšnji car Izak zasel je prestol in izvršil vse pogodbe, s kojimi ga je bil zavezal njegov sin Aleksej. To imenitno vzetje Carigrada (l. 1204) predstavlja bližnja prejšnjej sliki, malana od spretné roke *Dom. Tintorett-a*, poviševalna za vsako beneško sree.

Šče enkrat istega leta so Benetčani združeni s križarji vzeli Carigrad, in to vzetje je Benetkam dalo neizmerno množino zakladov in dragocenostij. Iz plenov Carigrada so Benetčani olepšali cerkev sv. Marka, založili svoje blagajnice in pridobili svoja velika posestva v iztoku. Ali vsem tem pridobitvam bil je madež sebištva in okrutosti prilepljen in težka zakletva krivičnosti je na njih ležala kot gad maščevalni, ki je Benetčanom zaprečeval stalni užitek. Kar so si Benetčani od Grekov krivično osvojili, to jim je zopet siloma odtegnol siloviti Turčin, in z vzetjem Carigrada po Turkih (l. 1453) jele se Benetke svoje iztočne pridobitve zopet izgubivati, da-si po hrabrih in slavnih brambah in bojih, koje predstavljajo slike v bližnjej sobani (sala dello scrutinio). —

Predno zapustimo „veliko sobano“, naj šče omenim dveh predmetov.

Razve visečih oljnatih podob, kojih nekoje sem posebno imenoval in koje vse četiri stene pokrivajo, ima sobana tudi lepo zmalani strop s podobami največih mojstrov (*Paolo Veronese*, *Palma giov.*, *Jac. Tintoretto*), v kterih podobah je poslavljenje Benetek izraženo. Zanimiv je tudi venec 76 slik podstropnih, ki stene sobanine vrhoma kinčajo in bivše dože beneške od prvega znanega počenši (*Participocio* l. 827) predstavljajo. Med temi slikami je na južnozapadne strani v vrsti mesto slike črna tabla vredjena, na kojej

stojé besede: „Hic est locus Marini Faethri decapitati pro criminibus“ (tu je mesto obglavljenega za svoje prelomke Marina Faethrija). Dože Marino Falieri je namreč kot 80letni starec bil na povelje velikega svéta usmrten, ker je bojé proti svobodi Benetek zaroto bil osnoval; v resnici pak je on hotel demokratičen ustav vvesti, zaradi česar ga je plemstvo na smrt obsodilo. Ob glavo dejan je bil na dvorišču doževe palače v južnoiztočnem njega kotu, kjer so pred — kakor mi je vodja pripovedoval in kazal — vrata bila, koja so vsled one strašne obsodbe zazidali. Na mestu slike je tedaj v svetovalnici ona črna tablica vložena v spomin doževe nevrrednosti in v svarilo.

Predno pak elegantno in veličastveno „veliko sobano“ zapustimo, stopimo na mostovež na južnej strani, kojega sem pri opisanju doževe palače uže omenil!

Toplo prvospomladansko solnce me je tu obsijalo, ko sem stal na visokem balkonu ter proti jugu na dolgo in široko laguno gledal. Na desnej strani sem imel pod seboj ona visoka stolpa (s kipoma sv. Marka in Teodora), dalje na desnej knjižnico, potem kraljevo palačo in šče dalje pri početku velikega kanala impozantno in najmodernejšo cerkev beneško: S. Maria di salute, ktere kuplja se je nad drugimi poslopji in nad kanalom visoko v nebo dvigala. Na levej strani se je vila pod menoj dolga „Riva degli Schiavoni“ s svojimi ladjami in parobrodi; dalje na levej bila so videti drevesa „Giardin public-a“. Pod menoj pak so švigale črne gondole, ki imajo tu glavno postajo, in so prinašale ter odnašale potnikov in „sprehajalcev“, ako mi je ta izraz pri opisu Benetek dopuščen. Dalje pred menoj pa se je svetila široka laguna. V njej vidim neštevilno mnogo črnih stebrov in kolov v svetlem vodenem zrealu. To so kazála, kjer so sipine in kjer struge, kjer plitvo in kjer globoko, da gondolirji in mornarji v pesek in grušč ne zabredejo. Bliže stojita pred mojimi očmi dva velika otoka, vsa s poslopji pokrita: bliži manjši je „Isola di S. Giorgio maggiore“ z velikokupeljnató cérkvijo sv. Jurja; drugi otok, bolj na desnej, je „La Giudecca“, kar, po besedah mojega vodje, pomeni „judovski“ otok, kateri otok je silno dolg in spredi s poslopji ves zazidan. Daleko preko teh otokov pa sem videl nebo z morjem združeno in v belo megleno tančico zavito. Ta daljava vzbujala je v meni željo, povoziti se bliže nje tajnosti, kar hočem — tako sem se ondaj sam pri sebi namenil — brž popoldne storiti.

Ko sem takó na visokem ponosnem mostovžu stal, kjer so nekdaj mo-gočni beneški vladarji in oblastniki z bistrim očesom prijadrajoče in odjadrajoče ladje mérili in pogledavali, zdelo se mi je, da za menoj v veličastnej sobani stojí vsa slavna preteklost Benetek, pred menoj pak se ljubeznivo in samljivo smehlja prijetna sedanost, edini gotovi delež človeški. Nad menoj pak je s svoje višočine prijazno na zemljo gledalo ono isto solnce, koje je uže toliko in toliko slavnega pa tudi tužnega v Benetkah videlo in s zlatimi svojimi žarki posijevalo. —

(Dalje pride.)

Listnica. Slavnemu odboru metliške Čitalnice: Na tri naše dopise zastoni pričakujemo odgovora. Zatorej tu šče enkrat javno prosimo odgovora. — G. J. Š. Prosimo za Vašo sedanjo adresu. Srčen Vam pozdrav!

Izdajatelj in odg. urednik: **Martin Jelovšek.**

J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.